

Sancties en boycotts tegen Israel

Shir Hever

Sancties en boycotts tegen Israel verscheen oorspronkelijk onder de titel *The Question of Sanctions and a Boycott against Israel* als deel 6 van Shir Hevers boek *The Economy of the Occupation*. Het was een uitgave van The Alternative Information Center. www.alternativenews.org © Shir Hever and The Alternative Information Center at Jeruzalem and Beit Sahou
De Nederlandse uitgave verscheen in opdracht van het Nederlands Palestina Komitee (NPK) te Amsterdam. De oorspronkelijke uitgave werd licht bewerkt door Arthur Bruls en vervolgens vertaald door Arthur Bruls en Kees Wagtendonk. Het notenapparaat van de oorspronkelijke uitgave is niet vertaald, maar voor belangstellenden op verzoek wel verkrijgbaar bij het NPK.

Nederlands Palestina Komitee
Amsterdam 2007

“Het is in feite verbazingwekkend dat de de-investeringscampagne zo omstreden is geworden, gezien het feit dat haar eerste eis is dat een land dat zoveel officiële en onofficiële Amerikaanse hulp heeft ontvangen gewoon de meest basale principes van een rechtsstaat erkent en daar naar handelt.”

1. Achtergrond van de sancties.

Op het eerste gezicht lijkt de Israelische economie sterker dan ooit. Israelische economen beweren vrolijkweg dat de Israelische markt één van de grootste en snelst groeiende import en exporteconomieën van de wereld is. Maar een economische analyse moet dieper graven en laten zien wat de gevolgen zijn van deze afhankelijkheid van de Israelische economie van internationale handel. Meer dan ooit is Israel kwetsbaar voor economische sancties. Dit biedt de internationale gemeenschap de mogelijkheid Israel te dwingen de mensenrechten en het recht op zelfbeschikking van de Palestijnen te respecteren en de verschillende vormen van onrechtvaardig beleid die de kern van haar politiek zijn geworden, te beëindigen.

Dit artikel gaat vooral over de rol van economische sancties en zal niet ingaan op militaire, culturele of politieke sancties.

Wat zijn sancties?

De officiële definitie van sancties is: “Economische of militaire dwangmaatregelen, die meestal door een aantal landen gemeenschappelijk toegepast worden, met het doel een land dat het internationale recht schendt, daarvan af te doen zien of zich te onderwerpen aan een juridische uitspraak.”

Sancties zijn gericht tegen bepaalde landen en moeten niet licht opgevat worden. Als sancties een heel land treffen, worden onschuldige burgers (en in het geval van Israel ook mensen die in door Israel bezette gebieden wonen) hoe dan ook het slachtoffer. Sancties vereisen ook veel coördinatie en samenwerking; een campagne om sancties effectief te maken kan heel lang duren. Als de

politieke situatie verandert, vergt het ook tijd om veranderingen in de sancties aan te brengen.

Om al deze redenen twijfelen mensenrechtenorganisaties vaak aan de zin van boycotts en sancties en vrezen zij dat ze een vorm van collectieve straf zijn. Voorstanders van sancties tegen Israel moeten niet alleen bedacht zijn op meningsverschillen met mensen die pro-Israel zijn, maar ook een antwoord kunnen geven op de vragen van mensenrechtenactivisten die betwijfelen of sancties te rechtvaardigen zijn.

Maar laten we ook niet vergeten, dat sancties een relatief geweldloze vorm van druk zijn die er voor kunnen zorgen dat Palestijnse rechten in dit bloedige conflict beschermd worden. De redenen voor sancties tegen Israel zullen hier niet uitvoerig besproken worden. Meer informatie over de vraag waarom sancties gerechtvaardigd zijn kunnen onder andere gevonden worden bij:

- Barghouti, Omar, 2004, “Boycott as Resistance: The Moral Dimension,” *The Electronic Intifada*, 28.12.04 <http://electronicintifada.net/cgi-bin/artman/exec/view.cgi/10/3462>
- Taraki, Lisa, 2002, “In defense of Sanctions Against Israel” *Counterpunch*, 10.05.02 www.counterpunch.org/taraki0510.html
- *All-Majdal*, 2005, Nummer 26 Zomer 2005 Bethlehem “BDS – Boycott, Divestment, Sanctions.” Themanummer over boycotten.
- *News from Within* 2006, “The case for Boycott,” volume XXII, nummer 1, januari 2006 Jeruzalem. Themanummer over boycotten.

Wanneer werden sancties eerder gebruikt?

Jammer genoeg zijn sancties niet alleen maar gebruikt om de mensenrechten te bevorderen: ze hebben vaak groot lijden veroorzaakt. De sancties die de Verenigde Staten tussen 1990 en 2003 tegen Irak instelden, hebben tot grote kritiek geleid om de gevolgen die ze hadden voor de burgerbevolking en omdat ze tot een humanitaire crisis leidden. Amnesty International organiseerde een wereldwijde campagne tegen deze Amerikaanse sancties, die volgens schattingen leidden tot de dood van honderdduizenden mensen.

Het bekendste voorbeeld van het gebruik van sancties om de mensenrechten te bevorderen zijn de sancties tegen het Zuid-Afrikaanse Apartheidsregime tussen 1986 en 1992. We zullen later nog over deze sancties spreken.

Wat is er nodig voor succesvolle sancties?

Het doel van sancties is om druk uit te oefenen op regeringen die bewust de mensenrechten schenden of oorlogsmisdaden begaan. Voor een regering die het doelwit wordt van sancties is het moeilijker om geld te lenen en om militair materiaal en grondstoffen voor de productie van wapens te importeren.

Veel regeringen die de burgerbevolking vervolgen of openlijk aanvallen, kunnen dat alleen maar doen door de steun van zakenmensen die profiteren van het conflict. Sancties beperken de hoeveelheid geld die een regering tot zijn beschikking heeft. Er zijn dan ook minder mogelijkheden voor zakenmensen om van het conflict te profiteren.

Sancties hebben bovendien een duidelijk politiek effect. Ze dwingen de regering die er het doel van wordt haar daden voor de internationale gemeenschap te verdedigen. De discussie die dan ontstaat is waardevol. Door zo'n debat worden de wandaden van zo'n regering bij grote groepen mensen bekend en kan de politieke druk op de betreffende regering toenemen. Een campagne voor sancties kan het boegbeeld worden van een grote campagne om het recht van een onderdrukt volk te verdedigen. Een vaak geciteerd VN-onderzoek dat werd gedaan door David Cortright en George Lopez suggereert dat sancties er soms toe kunnen leiden dat de mensen in het land dat door sancties wordt getroffen als één man achter de regering gaan staan, maar dat de sancties de regering op de lange duur ook in politieke moeilijkheden kunnen brengen. Cortright, die voorzitter van het *Fourth Freedom Forum* en hoogleraar politicologie is en Lopez, die verbonden is aan het *Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies* en eveneens hoogleraar politicologie is, publiceerden hun onderzoek in het jaar 2000.

Tenslotte kunnen de politieke gevolgen van sancties verzetsbewegingen in het getroffen land sterker maken. Door de onderdrukten internationale steun te geven, beschermt de

internationale gemeenschap ook de politieke verzetsbeweging in het getroffen land. De regering die het doelwit is van sancties zal zich gaan realiseren dat het conflict niet alleen maar door wapengeweld of eenzijdige acties beëindigd kan worden, omdat de slachtoffers een politiek wapen hebben. Dit kan er toe leiden dat er tussen de betrokken partijen een soort machtsevenwicht ontstaat, wat er weer toe kan leiden dat de betrokken regering eerder bereid is tot onderhandelingen en compromissen.

2 Boycotoproep

Recente oproepen tot een boycot en tot sancties

Eén van de gevolgen van de economische globalisering is de verbreiding van sancties als een middel van geweldloze druk tegen landen die de mensenrechten schenden. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties vaardigde tussen 1945 en 1990 maar twee keer sancties uit. Maar tussen 1991 en 1999 deed ze dat maar liefst twaalf keer. Over de rechtvaardiging voor die sancties en hun effectiviteit bestaat overigens discussie.

Sinds het begin van de bezetting hebben verscheidene Palestijnse, internationale en Israelische groepen opgeroepen tot een boycot en tot deïnvestering en sancties tegen Israel. De laatste tijd is er internationaal meer aandacht voor het onderwerp en verschillende recente stellingnames verdienen onze speciale aandacht.

In juli 2004 besloot de algemene vergadering van de Presbyterian Church om selectief te desinvesteren uit bedrijven die profiteren van de bezetting. In februari 2005 nam de Wereldraad van Kerken, die 340 kerkgenootschappen omvat, een gelijksoortige resolutie aan.

In augustus 2005 maakte diezelfde Presbyterian Church bekend dat ze zal desinvesteren uit bedrijven die er om bekend staan dat ze materiaal verkopen dat vaak gebruikt wordt door het Israelische leger en die daarom profiteren van de bezetting. Deze bedrijven – Caterpillar, Motorola, ITT Industries en United Technologies – werden geselecteerd uit een lange lijst van bedrijven die materiaal aan het Israelische leger leveren. Met het doel om neutraal over te komen, besloot de kerk ook uit Citigroup te desinvesteren, omdat die bank volgens sommigen relaties heeft met islamitische

liefdadigheidsorganisaties die hulp geven aan de familie van mensen die zelfmoordaanslagen hebben gepleegd.

In maart 2005 nam de studentenraad van de Universiteit van Michigan een resolutie aan waarin de universiteit werd opgeroepen haar geld terug te trekken uit bedrijven die de Israelische bezetting mogelijk maken. De resolutie stelde dat de Universiteit van Michigan meer dan 11 miljoen dollar geïnvesteerd had in bedrijven wier producten of diensten de bezetting direct mogelijk maken.

In april 2005 publiceerde de bekende Israelische historicus en toenmalige professor aan de universiteit van Haifa, Ilan Pappé, een oproep tot een academische boycot van Israelische universiteiten die de bezetting ondersteunen. Een academische boycot die werd ingesteld door de *British Association of University Professors* richtte zich op twee Israelische universiteiten omdat ze "meewerkten aan de misdaden van de bezetting." De boycot werd een maand later opgeheven nadat Israelische geleerden een immense druk hadden uitgeoefend.

In juni 2005 bracht het Israeli Committee Against House Demolitions (ICAHD) een verklaring uit waarin ze selectieve desinvestering en een boycot steunde om zo morele en economische druk uit te oefenen op Israel om de bezetting te stoppen. De verklaring ten gunste van sancties van het ICAHD was bedoeld om Israelische beleidsmakers, legerofficieren en zakenmensen aansprakelijk te stellen voor hun schendingen van het internationale recht. Het ICAHD benadrukte vooral drie redenen om voor een boycot op te komen: de massale vernietiging van Palestijnse huizen; overtreding van het Associatieverdrag met de Europese Unie dat nadrukkelijk bepaalt dat de herkomst van goederen die geproduceerd worden in de illegale Israelische nederzettingen bekend moeten worden gemaakt aan Europese consumenten en tenslotte de overtreding van de Arms Control Act die bepaalt dat wapens die in de VS gemaakt worden, niet gebruikt mogen worden tegen ongewapende burgers.

In juli 2005 stelden ongeveer 200 Palestijnse organisaties een verklaring op waarin werd opgeroepen tot een boycot van en sancties tegen Israel. De organisaties verklaarden: *"Wij, vertegenwoordigers van de Palestijnse maatschappij doen een beroep op de*

internationale civil society en haar organisaties, op mensen over de hele wereld die luisteren naar hun geweten. Voer algemene boycotts door en neem desinvesteringsmaatregelen zoals dat eens ook tegen Zuid-Afrika gebeurde. We roepen jullie op om druk uit te oefenen op jullie staten om embargo's en sancties door te voeren tegen Israel. We roepen Israeli's met een geweten op deze oproep te ondersteunen terwille van de rechtvaardigheid en een werkelijke vrede."

In januari 2006 verscheen een artikel met de kop "Boycot Israel" in *Global Agenda Magazine*. Mazin Qumsiyeh, de schrijver, is een mensenrechtenactivist in de VS en een overtuigde aanhanger van de Palestijnse strijd voor onafhankelijkheid. Het tijdschrift werd verspreid op het Wereld Economisch Forum in Davos, waarvoor de voorzitter van dat forum vervolgens formeel zijn excuses aanbood. Aanhangers van de staat Israel probeerden de publicatie van het artikel te verhinderen en slaagden er in het te laten verwijderen van de website van het tijdschrift, maar het had al een breed publiek weten te bereiken.

3. Israels sterke kanten

Het is niet zo dat sancties altijd politieke resultaten behalen. Robert Pape, een professor politieke wetenschappen, beweert dat maar 5% van de economische sancties succesvol zijn. De sancties tegen Zuid-Afrika bijvoorbeeld, worden algemeen beschouwd als weinig effectief. Ze speelden maar een kleine rol in de afschaffing van het apartheidsregime in dat land. De Zuid-Afrikaanse rijkdom aan natuurlijke hulpbronnen leverde de regering genoeg alternatieve grondstoffen. De Zuid-Afrikaanse economie kon zo de druk weerstaan.

Israel heeft een sterke economie en is een belangrijk exportland. Het is 's werelds grootste producent van kunstmest, geslepen diamanten en smeerolie. Het Israelische aandeel in de wereldexport van kunstmest bedraagt 57% , 26% in de wereldexport van smeerolie en 34 % in de wereldexport van geslepen diamanten. Rond de tien procent van de wapenverkopen over de hele wereld is afkomstig uit Israel.

We moeten ons dus de vraag stellen of sancties er in kunnen slagen om werkelijk druk op Israel uit te oefenen.

Israels deviezenreserve.

Israels internationale handelspositie is op dit moment redelijk sterk. Na decennia lang geld geleend te hebben en afhankelijk te zijn geweest van buitenlandse hulp, begon Israel in 2002 geld aan andere landen te lenen en is dat sindsdien blijven doen. De geaccumuleerde buitenlandse hulp die Israel ontving van de Verenigde Staten en Duitsland gaven Israel een robuuste voorraad buitenlandse valuta die haar economie heeft versterkt.

In 2005 leende Israel meer dan 20,8 miljoen dollar aan landen en bedrijven over de hele wereld. De meeste van die leningen werden verstrekt door banken en andere financiële instellingen.

Een indicatie voor het feit dat Israels positie in de globale economie sterker wordt is de omvang van de reserves van de Israelische Centrale Bank. Deze zijn sinds 1996 duidelijk gegroeid. In 2005 verklaarde de president van de Israelische Centrale Bank dat hij gelooft dat de Israelische economie erg sterk is, wat ook blijkt uit de wisselkoersen.

Een andere factor is Israels afhankelijkheid van de export. Als Israel gedwongen zou worden alleen te vertrouwen op de reserves die door de CBI worden beheerd (zonder inkomsten uit de export) dan zou de import slechts voor een beperkte tijd kunnen doorgaan. Eén indicatie van Israels vermogen om sancties te weerstaan is de tijdspanne gedurende welke de reserves van de CBI de import zouden kunnen financieren. Dit is een kwestie van tegen elkaar afwegen van de grootte van de reserves van de CBI en de omvang van de import waaraan Israel gewend is geraakt.

Aan de hand van grafiek 2 kunnen we zien dat het aantal dagen dat de CBI de import kan financieren in de loop der jaren is toegenomen. Een belangrijke factor voor deze toename was een gift van de Verenigde Staten van 9 miljard dollar in 1996.

Als gevolg daarvan had Israel in 1998 de hoogste effectieve reserves ooit – genoeg om 194 dagen te kunnen importeren. Sinds die tijd nemen de reserves geleidelijk aan weer af.

Een andere bijdrage aan de stroom van buitenlands kapitaal naar Israel was de toegenomen humanitaire hulp aan de bezette gebieden. Met ingang van 1994 begonnen internationale donoren humanitaire hulp aan de Palestijnen binnen te sluiten in een poging een humanitaire crisis in de bezette gebieden te voorkomen. Israel legt belastingen en heffingen op deze hulp die haar samen met regelrechte confiscaties in staat stellen zich een groot deel van deze fondsen toe te eigenen.

De toename van effectieve reserves had plaats ondanks het feit dat de totale uitgaven voor importen waren toegenomen zoals te zien is in grafiek 3. Grafiek 3 laat ook zien dat de exporten de importen geleidelijk inhalen en dat Israels handelstekort daarom aan het afnemen is.

Volgens het Israelische Centrale Bureau van Statistiek namen in 2004 de exporten fors toe, een verdere indicatie van Israels sterke positie op de wereldmarkt. Hoewel deze data, naar verluidt, sterk overdreven zijn, zijn er nieuwe aanwijzingen dat in 2005 de exporten nog steeds toenemen, vooral de exporten naar Europa.

De wapenhandel

Israel is een van de grootste wapenproducenten ter wereld. Het is ook één van de grootste im- en exporteurs van wapens. In 2000 was Israel de 10e wapenexporteur ter wereld en was het in staat 75% van haar totale wapenproductie uit te voeren (de rest was voor binnenlands gebruik). In 2001 voorzag Israel in 10% van het totaal aan wapenexporten in de wereld. In het afgelopen decennium verkocht Israel allerlei wapensystemen aan meer dan 57 landen.

In wapenverkoop aan ontwikkelingslanden is Israel de vierde wapenexporteur. In 2004 bedroeg Israels verkoop van wapensystemen aan ontwikkelingslanden 1,2 miljard dollar wat alleen werd overtroffen door de VS, Rusland en het Verenigd Koninkrijk.

Israels exporten groeiden na 11 september toen de Israelische diplomatie de onderdrukking van het Palestijnse verzet tot een onderdeel van de Amerikaanse “War on Terrorism” stilerde. Deze buitenlandse politiek had enig succes naarmate Israelische militaire

bedrijven hun reputatie versterkten als “experts” in het bestrijden van terrorisme en hun exportwinsten beduidend groeiden.

De Arabische boycot

De Arabische boycot van Israel vormde de eerste en de best bekende van de sancties tegen Israel: de klaarblijkelijke mislukking ervan wijst erop dat toekomstige sancties eveneens wel eens zouden kunnen falen. De Arabische landen boycotten Israel al voordat de staat officieel was uitgeroepen. De boycot werd begonnen uit protest tegen de overname van Palestijns land door de zionistische beweging, welke door de Arabische naties als de zoveelste koloniale beweging werd opgevat. Toen de staat eenmaal was uitgeroepen verbood de boycot directe handel met Israel. De boycot richtte zich bovendien tegen bedrijven die handel dreven met Israel.

Gedurende de eerste decennia van Israels bestaan en tot in de late jaren '80 en de vroege jaren '90 waren de effecten van deze boycot op Israel relatief marginaal. Ten eerste was de globalisering van de wereld toentertijd nog niet ver voortgeschreden en was Israel tevreden met het onderhouden van handelsrelaties met een beperkt aantal naties. Ten tweede waren toentertijd de nationale idealen veel belangrijker voor de meeste Israeli's dan onzekere vooruitzichten betreffende het bereiken van welstand door middel van internationale handel. Soberheid werd beschouwd als een opoffering voor het vaderland en de Israelische economie was meer gericht op landbouw en industrie dan op handel.

In 1977 werd in het Congres van de VS een wet aangenomen welke bedrijven in de VS verbood om met de Arabische boycot samen te werken. Veel andere landen sloten zich aan bij het verzet van de VS tegen de boycot.

Sinds 1993 en het begin van het Oslo vredesproces, verdween de boycot geleidelijk naarmate steeds meer landen er zich niet meer aan hielden. In juli 2001 probeerden verschillende Arabische landen zonder veel succes de boycot nieuw leven in te blazen in antwoord op de massieve Israelische aanvallen op de Palestijnse bevolking gedurende de tweede Intifada. De genadeslag voor de Arabische boycot lijkt op handen. Sinds Saoedi-Arabië in 2005 toetrad tot de

Wereldhandelsorganisatie (WTO) mag het officieel niet meer meedoen aan de boycot. De VS oefenen druk uit op de Golfstaten om de boycot ook te beëindigen. Sommige Golfstaten boycotten officieel nog steeds Israel. Maar zelfs die landen die Israel officieel nog boycotten, handhaven de boycot feitelijk niet echt. Met name is het steeds moeilijker geworden om bedrijven te boycotten die handel met Israel drijven.

Israelische economen schatten dat tussen 1950 en 1993 de boycot de Israelische economie niet meer dan 45-49 miljard dollar heeft gekost. Het mislukken van de Arabische boycot roept belangrijke vragen op. Zijn boycotpogingen tegen Israel bij voorbaat gedoemd te mislukken? Zal de WTO ertoe dienen Israel voor sancties te behoeden?

4. Israels kwetsbaarheid

De feiten en getallen zoals boven aangegeven, kunnen aanleiding zijn te geloven dat sancties of een boycot van Israel niet effectief kunnen zijn. Maar als je wat beter kijkt, valt dat wel mee.

Een vergelijking met de boycot van Zuid-Afrika

De boycot van Zuid-Afrika had maar weinig effect en dat wordt vaak genoemd als een reden waarom een boycot van Israel evenmin effectief zal blijken. Niettemin bestaan er enkele belangrijke verschillen tussen het hedendaagse Israel en het Zuid-Afrika van de jaren '70 en '80.

Zuid-Afrika was in het voordeel doordat het rijk was aan natuurlijke hulpbronnen, vooral kolen, welke het land in staat stelden een alternatief te vinden voor zaken die het niet meer kon importeren. De Israelische economie daarentegen is gericht op het verwerken van grondstoffen en minder op het produceren van die grondstoffen. Geslepen diamanten, kunstmest, aardoliederivaten en wapens vereisen allemaal grondstoffen, waarvan er vele moeten worden ingevoerd. Grondstoffen, energiebronnen en ruwe diamanten bepalen het grootste deel van Israels importen. De import van grondstoffen bedroeg in 2003 71% van de totale import, in 2004 72%, en in 2005 74%.

Het surplus dat door de Israelische economie voor de export wordt geproduceerd is dus afhankelijk van geïmporteerde grondstoffen. Het vertragen of het belemmeren van de grondstoffenstroom zal daarom een onmiddellijk effect hebben op Israels sterkste en rijkste industrieën. Handelssancties van welke aard dan ook zullen dus zowel de import als de export treffen. Een belangrijke winstbron voor vermogende Israeli's en ook hun toegang tot geïmporteerde luxe goederen zullen zo tegelijkertijd getroffen worden.

Maar de wereldeconomie zelf is in de afgelopen jaren dramatisch veranderd. Zoals eerder vermeld, heeft de globalisatie een diepe invloed gehad op Israël, dat nu een van de meest geglobaliseerde landen ter wereld is waarvan de economie voor een groot deel verbonden is met de wereldeconomie (zie onder).

Een cruciale les van de Zuid-Afrikaanse boycot is het belang van NGO's en private ondernemingen voor het opleggen van sancties. Ondanks het feit dat veel landen de sancties steunden, had de weigering van privé-personen om Zuid-Afrikaanse goederen te kopen zolang de apartheid voortduurde, een nog veel groter effect. Multinationale banken en andere bedrijven trokken zich terug uit Zuid-Afrika uit vrees dat het zaken doen met dat regime hun image zou schaden. Hoewel deze bedrijven niet opereerden vanuit ethische overwegingen, zorgden de morele beslissingen van privé-personen er voor dat ook deze bedrijven hun economische macht gebruikten om de apartheid een slag toe te brengen.

Groeiende afhankelijkheid van import

Een van de affecten van de globalisering is een groeiende afhankelijkheid van importen. Israël is een goed voorbeeld van dit fenomeen. De import per Israelische burger is de jaren door dramatisch toegenomen. Per capita importen zijn toegenomen van 481 dollar in 1970 tot 5.038 dollar in 2003, een stijging van 947%. Dit is een teken van Israels welvaart, en voor een groot deel het gevolg van massieve buitenlandse hulp. Het laat ook zien dat de Israeli's (vooral de hogere klassen) gewend geraakt zijn aan een hoge levensstandaard. Israël is zeer verwickeld in de internationale economie. Gelet op haar geringe grootte is Israël inderdaad een zeer

geglocaliseerd land. Haar positie als krachtige exporteur verbetert snel. In termen van export per capita is Israël de achtste per capita exporteur ter wereld, met een export van 5.437 per capita in 2004 (vergeleken met 4.600 in 2003, toen het negende was in de wereld). Het is ook de tiende grootste per capita importeur ter wereld (vergeleken met 5.300 dollar in 2003 toen het ook de tiende importeur ter wereld was).

Ook het toerisme is zeer belangrijk voor de Israelische economie. Gemiddeld bezorgde in 2005 een toerist Israël 1000 dollar aan direct inkomen, en nog eens 1000 indirect. Elke half miljoen toeristen doen het BBP met één procent groeien en de werkgelegenheid met 20.000 banen. Indien mensen wereldwijd zouden besluiten om hun bezoeken aan Israël te beperken uit protest tegen de bezettingspolitiek, dan zou het toerisme instorten. In 2005 kwamen 1.92 miljoen toeristen Israël binnen. Dat leverde Israël een inkomen van ongeveer 4 miljard dollar op. Naar verwachting zou dit bedrag in 2006 toenemen tot 4,4 miljard dollar.

De Israelische elite en high society geven Israël de reputatie een rijk land te zijn. Volgens een schaal van de VN is Israël het 23^e land ter wereld voor wat betreft kwaliteit van leven. Echter, de sociaal-economische kloof is in Israël extreem. De topverdieners en kapitaalbezitters in Israël consumeren het grootste gedeelte van de importgoederen.

De verminderende effecten van buitenlandse hulp

Israël ontving vanaf haar stichting een gestage stroom van buitenlandse hulp. Het ontvangt donaties van joodse gemeenschappen uit de hele wereld, herstelbetalingen voor de holocaust uit Duitsland (die vaak werden toegeëigend door de staat in plaats van te worden verdeeld onder de overlevenden) alsmede directe hulp van de VS.

Tabel 1: VS Hulp aan Israël (in miljarden dollars):50

Jaar	Civiele hulp	Militaire hulp	Totaal	Hulp als percentage van Israël BBP

2004	0.5	2.14	2.64	0.50%
2005	0.36	2.22	2.58	0.47%
2006	0.24	2.28	2.52	0.44%

De hulp heeft zeker voor een groot deel bijgedragen aan Israels deviezenoverschot maar is geleidelijk aan van minder invloed op het draaiend houden van de Israelische economie. Om te beginnen neemt de buitenlandse hulp uit de VS geleidelijk af. Die hulp bestaat meer en meer uit militaire in plaats van civiele hulp. De hulp van de VS aan Israel was sinds 1973 gemiddeld 3 miljard dollar per jaar, maar dat wordt geleidelijk aan minder. De meest recente cijfers zijn te vinden in tabel 1.

De economische betekenis hiervan is dat een groot en groeiend deel van de Israelische economie niet op buitenlandse hulp steunt maar op export naar de buitenwereld. Bijgevolg kan Israel nu aan internationale economische druk worden onderworpen.

Kosten van de bezetting

Om de bezette gebieden te kunnen koloniseren heeft Israel een politiek gevoerd van uitgebreide steun aan joodse Israeli's die in de illegale nederzettingen in de bezette gebieden willen wonen. De nederzettingen, kolonies die gevormd werden op Palestijns land, liggen tussen gebieden waar autochtone Palestijnen wonen. De kolonisten worden daarom voorzien van uitgebreide veiligheidsinstallaties die bemand worden door soldaten die bewapend zijn met een heel arsenaal aan wapens. De kosten van dit alles, die door de Israelische regering worden betaald, behoren tot de hoogste uitgaven van de regering.

Grafiek 5 laat zien dat de kosten van de bezetting elk jaar scherp omhoog gaan. Sinds 1992 zijn de jaarlijkse totale kosten van de bezetting hoger dan de buitenlandse hulp die Israel van de Verenigde Staten ontvangt. Sinds 1995 overtreffen alleen al de "veiligheids"-kosten van de bezetting de buitenlandse hulp die Israel van de Verenigde Staten ontvangt.

Steun van binnenuit

In hun onderzoek voor de VN stellen Cortright and Lopez dat, terwijl sancties verzetsgroepen binnen het aangewezen land plegen te versterken, de effectiviteit van sancties sterk afhangt van de steun die ze ontvangen van organisaties in het land dat het doelwit is van de sancties.

Deze claim dat sancties binnenlandse steun vereisen, wordt vaak gebruikt als argument tegen het instellen van sancties. Israelische activisten die tegen sancties zijn claimen dat de overgrote meerderheid van de Israeli's (ook velen van degenen die zichzelf als "links" beschouwen) sterk tegen sancties is gekant en dat daarom een sanctiecampagne niet effectief kan zijn. Inderdaad zijn zowel de internationale als de binnenlandse steun voor de misdaden die Israel begaat groot.

Het is echter van cruciaal belang eraan te herinneren dat de Palestijnen die onder Israelische bezetting leven deel uitmaken van de bevolking van het "aangewezen land" en effectief deel uitmaken van de Israelische economie. Als we de Palestijnen die binnen Israel wonen bij die in de bezette gebieden tellen vormen de Palestijnen al de meerderheid van de bevolking. De grote steun voor de oproep tot sancties onder organisaties van het Palestijnse maatschappelijke middenveld, laat zien dat er wel degelijk een zeer stabiel draagvlak voor internationale sancties bestaat in het land dat het doelwit van de sancties zal zijn.

We moeten niet vergeten dat de Palestijnen naar verwachting ook een prijs zullen betalen voor een boycot. Een boycot van Israel zal zeker nadelige gevolgen voor de Palestijnse bevolking hebben, op zijn minst op korte termijn. Enkele mogelijkheden zijn:

- Israel zou wraak kunnen nemen op de Palestijnen. Israel is reeds bezig buitenlands geld dat naar de Palestijnen gezonden wordt te confisceren en kan naarmate buitenlands geld als gevolg van een boycot schaars wordt nog meer geld confisceren.
- De vraag naar Palestijnse arbeidskrachten in Israel zou eronder kunnen lijden.
- Israel zou waarschijnlijk minder importeren vanuit de Bezette Gebieden.

- Israel zou haar export van goederen naar de Bezette Gebieden kunnen afsnijden indien een boycot slaagt. De Palestijnen daar zitten dan met het gevolg.

Hoe het ook zij, de prijs die zij misschien moeten betalen heeft de Palestijnen er niet van weerhouden om tot een boycot op te roepen.

De wapenhandel

Er zijn ook tekenen van een groeiende internationale bewustwording ten aanzien van de mensenrechtenschendingen die door Israel worden begaan. Israels volharding wapens te verkopen aan de hoogste bieder zonder zich te storen aan de mogelijke gevolgen heeft zelfs bij haar meest overtuigende bondgenoot geleid tot twijfels over Israels beleid ten aanzien van de wapenhandel. De VS heeft een serie beperkingen ingesteld aan haar wapenhandel met Israel in antwoord op Israelische wapenverkoop aan regimes die mensenrechten schenden.

Een sprekend voorbeeld: de DSEi is een internationale handelsbeurs voor militair materieel in het Verenigd Koninkrijk en een van de grootste wapenhandelsbeurzen ter wereld. In september 2005 hebben 1202 bedrijven daar hun producten ten toon gesteld. De Israelische delegatie werd uit de beurs verwijderd na items te hebben geadverteerd die in het Verenigd Koninkrijk illegaal zijn zoals voetboeien en verlamme elektrische wapens.

De tijd is nu rijp voor goed georganiseerde campagnes om regeringen onder druk te zetten om niet langer wapens te verkopen aan Israel en er mee te stoppen Israelische wapens te kopen.

Handel met Europa

De kwestie van de Europese handelsrelaties met Israel zal in een volgende publicatie meer uitgebreid behandeld worden, maar enkele belangrijke punten moeten nu al aan de orde komen. De EU is Israels grootste handelspartner. De import uit EU-landen bedroeg meer dan 28% van Israel importen. De export naar EU-landen bedroeg 36% van de Israelische export. Israel heeft een preferentieel handelsakkoord met Europa hetgeen het voor Israelische bedrijven

zeer profijtelijk maakt om naar Europa te exporteren. Deze handelsvoordelen vormen echter een schending van de eigen regels van de Europese Commissie aangezien Israel goederen en producten verkoopt uit de bezette gebieden zonder deze behoorlijk als zodanig aan te duiden. In 1999 lanceerde de MATTIN-groep voor mensenrechten een campagne samen met Europese NGO's om de regels van de Europese Commissie op te leggen en de preferentiële status te ontnemen aan Israelische goederen in Europa. Ongeveer 2 miljard van de 7 miljard dollar van Israels export naar de EU ontvangt ten onrechte een preferentiële behandeling. Daarom ontvangt bijna een derde van Israels export naar de EU een illegale preferentiële behandeling.

5. Resultaten en betekenis van sancties

De binnenlandse economie en de lagere klassen

Het is niet zo dat alle Israelische burgers het internationale recht overtreden of actief Palestijnen aanvallen. Sancties moeten zorgvuldig afgewogen worden zodat onschuldige burgers er zo min mogelijk last van hebben. Sancties maken Israel meer afhankelijk van haar binnenlandse economie, tenminste totdat politieke vooruitgang het opheffen van de sancties zal rechtvaardigen. Omdat de binnenlandse economie voor de Israelische lagere klassen het belangrijkste is, zullen internationale sancties, desinvesteringen en boycotts de hogere klassen in Israel het meeste treffen.

Als we de uitgaven van de 20% van de Israeli's die het minste verdienen onderzoeken, zien we dat ze 7% van hun inkomen uitgeven aan fruit en groenten, vergeleken met 3% bij de 10% van de bevolking dat het meeste verdient. Tegelijkertijd geven de armste 20% van de bevolking 35% van hun inkomen uit aan huisvesting, vergeleken met maar 25% voor de rijkste 10% van de bevolking.

Aan de andere kant geven de mensen die het meeste verdienen het meeste geld uit in het buitenland. De 10% van de bevolking die het meeste verdient, besteedt ongeveer 9% van hun uitgaven aan reizen naar het buitenland. Dat is 102 keer zoveel als de armste 40% van de bevolking uitgeven aan buitenlandse reizen.

Dit toont aan dat de economische elite in Israel veel kwetsbaarder is voor internationale sancties, terwijl ze tegelijkertijd wel kan beslissen om de situatie van de Palestijnen te verbeteren. De enige manier waarop de Israelische rijken hun luxueuze levensstijl zouden kunnen handhaven tijdens een boycot zou zijn om uit Israel te vertrekken of door Israels beleid zo te beïnvloeden dat de onderdrukking van Palestijnen eindigt en de boycot opgeheven kan worden.

Betrokkenheid bij de bezetting

Een andere belangrijke afweging betreffende sancties is het vraagstuk van de morele verantwoordelijkheid. Veel mensen zullen een boycot van Israelische waren (of zelfs alleen maar goederen uit de nederzettingen) als een radicale maatregel beschouwen. Anderen zullen een boycot misschien beschouwen als buitenlandse inmenging in een lokaal conflict tussen Israeli's en Palestijnen.

Maar we moeten ook de gevolgen van het kopen van Israelische producten in overweging nemen. Over de winsten die Israelische bedrijven maken, betalen ze belasting en er worden dus ook wapens mee aangeschaft. De omzet van bedrijven die goederen produceren op grond die is afgenomen van Palestijnen stijgt elke keer dat iemand zo'n product koopt. Deze aankopen stimuleren dus de neiging om meer land van de Palestijnen af te nemen en nog meer nederzettingen te bouwen.

Steun aan de Israelische economie is een politieke stellingname die je niet te licht moet opvatten. Het betekent dat je in ieder geval een zekere mate van verantwoordelijkheid neemt voor Israelische schendingen van de mensenrechten.

De psychologische impact

Hoewel deze publicatie focust op de economische gevolgen van sancties, moeten we het belang van de psychologische effecten niet vergeten, die misschien zelfs belangrijker zijn. Het is niet realistisch om te verwachten dat Israel in de nabije toekomst getroffen zal worden door uitgebreide sancties. Maar ook kleine, gerichte campagnes kunnen belangrijke gevolgen hebben. Sancties houden de belangstelling voor de bezetting levend en zorgen er voor dat Israeli's zich in het buitenland ongemakkelijk voelen. Israelische militairen,

kolonisten en regeringsfunctionarissen moeten voelen dat hun acties tegen de Palestijnen hen tot paria's in de internationale gemeenschap maken. Zodat ze zelf afstand moeten nemen van de misdaden tegen de mensenrechten en het internationale recht om als beschaafde en gerespecteerde mensen in de wereld ontvangen te worden.

Veel Israeli's geven er bovendien de voorkeur aan om te doen alsof ze niets weten van schendingen van het internationale recht door Israel. Sancties kunnen zowel Israeli's als de internationale gemeenschap dwingen na te denken over wat de Israelische regering doet. En daar ook consequenties uit te trekken.

Verskillende vormen van sancties

Er zijn veel verschillende vormen van sancties. Sommige mensen zullen helemaal niets meer met de Israelische economie te maken willen hebben en zullen elk zakelijk contact met Israel willen vermijden. Anderen zullen kiezen voor een gerichte boycot met een heel specifiek doel.

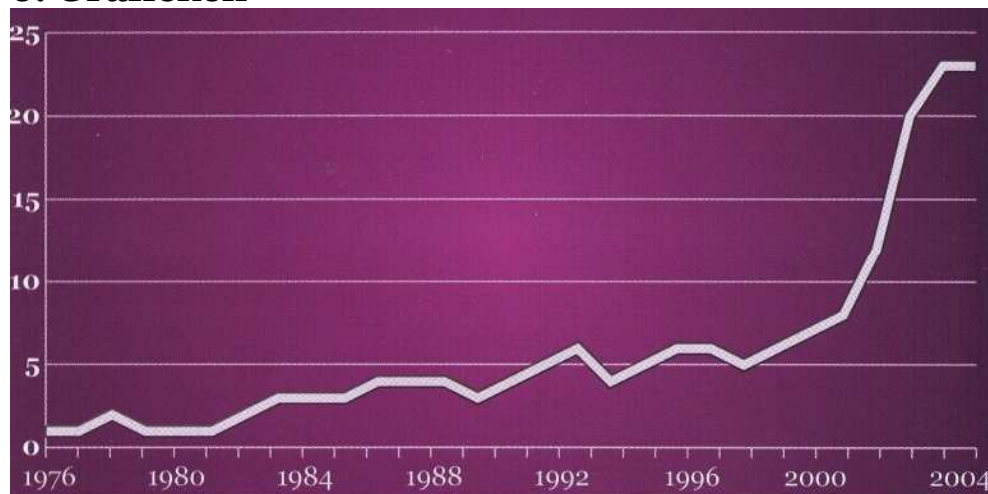
Sommige sancties, zoals een academische boycot, hebben een symbolische waarde. Zulke sancties hebben de potentie om veel vruchtbaar debat te doen ontstaan. Het belang van dit debat is duidelijk, nu de laatste poging om een academische boycot in te stellen, een hele vloedgolf van aanhangers van de staat Israel elk debat over de bezetting probeerde te doven. De oproep voor een academische boycot van Israelische universiteiten richt zich vooral op schendingen van de mensenrechten die door Israelische universiteiten begaan worden. Het totale aantal schendingen van de mensenrechten door Israelische universiteiten is te groot om in dit verband te beschrijven. De oproep tot een boycot van Israelische universiteiten richt zich tegen de feitelijke academische blokkade waaraan Israel de Palestijnse universiteiten onderwerpt, doordat Palestijnse wetenschappers verhinderd worden internationale conferenties te bezoeken of om pakjes te versturen of te ontvangen.

Israelische wetenschappers kunnen een academische boycot niet negeren en dankzij hun sociale status in de Israelische maatschappij kunnen zij er voor zorgen dat de beperkingen op Palestijnse wetenschappers opgeheven worden en de publieke opinie beïnvloeden.

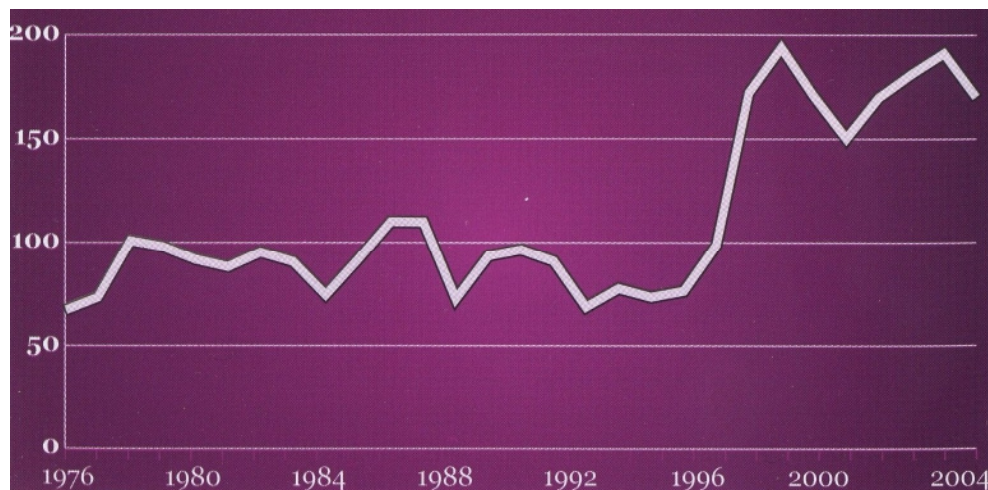
Andere sancties hebben veel meer een uitgesproken economisch karakter, zoals een boycot van Israelische agrarische producten. Deze sancties zullen waarschijnlijk eerder een effect hebben op de Israelische regering, omdat de agrarische organisaties veel invloed hebben op de regering. Zulke sancties zullen waarschijnlijk veel oppositie ondervinden onder zionisten.¹ Maar de noodzaak voor zo'n boycot blijft bestaan. Een boycot van Israelische producten zal leiden tot schaarste aan buitenlandse deviezen en Israelische wapenimporten doen afnemen. Een boycot zou er ook voor kunnen zorgen dat Israel de herkomst van goederen die afkomstig zijn uit de bezette gebieden, ook duidelijk gaat aangeven op die producten.

Campagnes om druk uit te oefenen op regeringen om geen wapens van Israel te kopen of wapens aan Israel te verkopen kunnen ook belangrijke gevolgen hebben. Hoewel NGO's belangrijker worden in de internationale arena controleren regeringen nog steeds grote sommen geld en hebben zij een groot belang bij het handhaven van de internationale rechtsorde. Als landen over de hele wereld beginnen te aarzelen Israelische wapens te kopen of om wapens aan Israel te verkopen, zal dat Israel aanmoedigen geweldloze manieren te vinden om met de Palestijnen om te gaan.

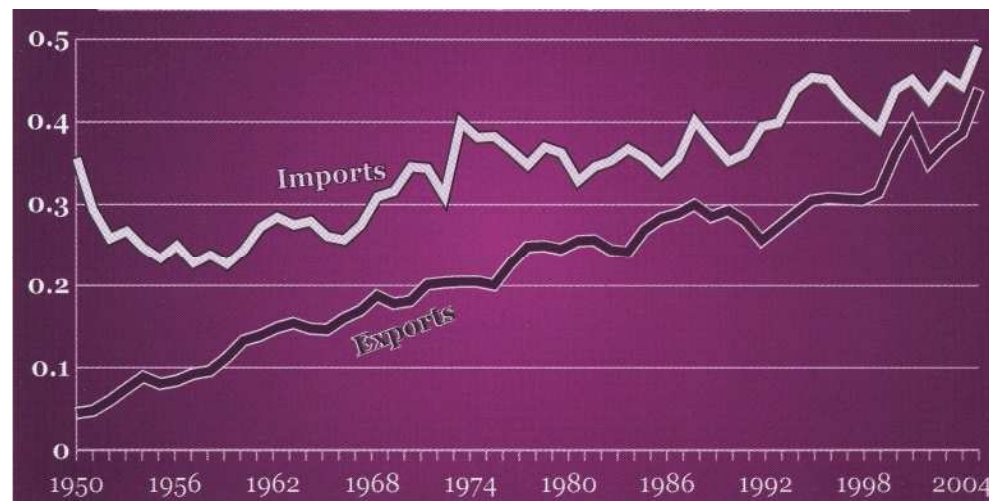
6. Grafieken

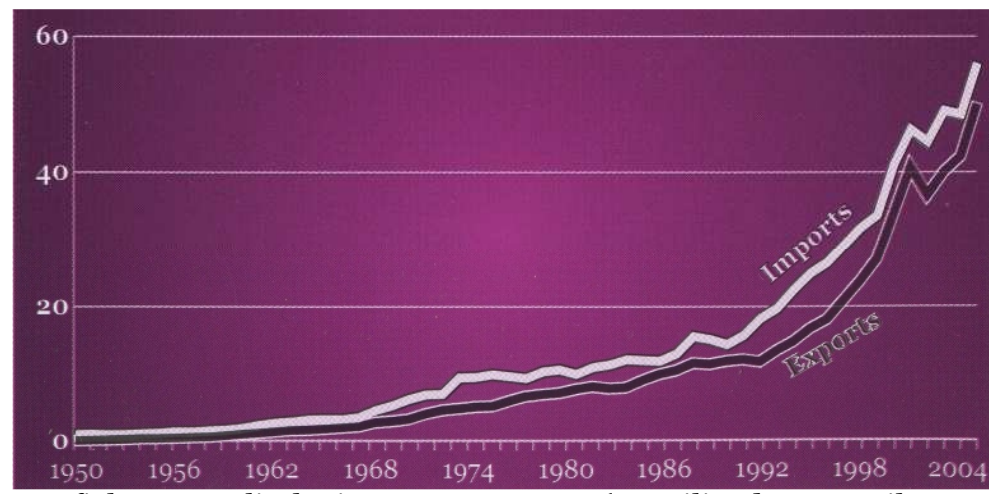
Grafiek 1. Waarde van de deviezenreserve van de Israelische Centrale bank. (In miljarden Amerikaanse Dollars)

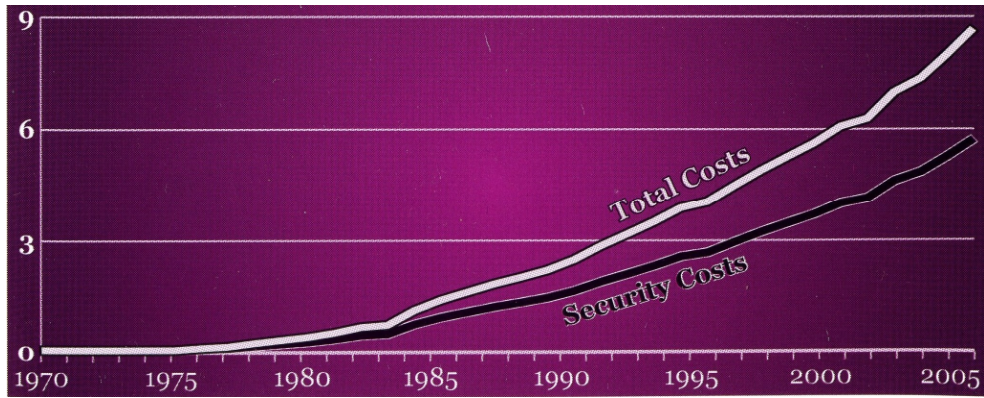
Grafiek 2. Aantal dagen dat de deviezenreserve van de Israelische Centrale Bank de normale import kan financieren.

Grafiek 3. Waarde van de import en de export uitgedrukt in percentages van het Bruto Binnenlands Product.

Grafiek 4. Israelische import en export. (In miljarden Amerikaanse Dollars)

Grafiek 5. Jaarlijkse kosten van de bezetting (In miljarden Amerikaanse Dollars)